

DİN HİZMETLERİNİN SOSYAL HAYATA ETKİSİ: KAYSERİ ÖRNEĞİ

THE EFFECT OF RELIGIOUS SERVICES ON SOCIAL LIFE: THE CASE OF KAYSERİ

ВЛИЯНИЕ НА СОЦИАЛЬНУЮ ЖИЗНЬ РЕЛИГИОЗНЫХ ОБРЯДОВ: КАЙСЕРИНСКИЙ ОБРАЗЕЦ

Yrd. Doç. Dr. Hasan YAVUZER*

ÖZET

Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı olarak faaliyet gösteren Kayseri İl Müftülüğü ile bu müftülüğe bağlı ilçe müftülüklerinin yerine getirmiş oldukları hizmetler değerlendirilmiştir.

Müftülüğün yapmış olduğu hizmetler cami içi ve cami dışı olmak üzere iki ana kategoride toplanmaktadır. Cami içi hizmetlerin ibadet ve vaaz-irşat ağırlıklı, cami dışındaki etkinliklerin hac-umre, fetva, ihtida, cenaze ve Kuran kurslarındaki eğitim öğretim alanında yoğunlaştığı görülmektedir. Bunlardan ayrı olarak televizyon programları, konferans, panel, sempozyum gibi sosyal ve kültürel ağırlıklı etkinlikler de cami dışında yapılan faaliyetler olarak dikkat çekmektedir.

Yapılan değerlendirmede pek çok özelliği ile ülke gündeminde yer bulan Kayseri'nin bu özellikleri kazanmasında Kayseri'deki din hizmetlerinin de önemli katkısı olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kayseri, Müftülük, din hizmetleri, cami, Kuran kursu

ABSTRACT

In this study, the religious services carried out by the Religious Affairs Directorate of Kayseri (including county directorates) which is an affiliate of the Presidency of Religious Affairs of Turkish Republic were evaluated.

The services performed by the Religious Affairs Directorate were classified into two main categories: the services outside mosque and the services inside mosque. The services inside mosque consist of praying and sermon. The services outside mosque consist of hajj-umrah organizations, fatwa, guidance to Islam, Quran courses and funeral services. Aside from these services, social and cultural activities such as television programs, conferences, panels, and symposiums are among the services offered outside mosque.

In the evaluation, it was found that Kayseri had an important place on agenda with its many features. This was mainly due to the share of the services carried out by the Religious Affairs Directorate of Kayseri.

* Nevşehir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü – Nevşehir/ TÜRKİYE

Key Words: Kayseri, Religious Affairs Directorate, Religious Service, Mosque, Quran Course.

РЕЗЮМЕ

Влияние религии на социальную жизнь оценивается в управлении по делам религии, действующей в качестве района в городе Кайсери в Турции. Управляет этим районом муфтий, который регулирует выполнение всех религиозных услуг.

Все работы, выполненные муфтием для укрепления и реставрации мечети как внутри, так и с наружи здания разделены на две основные категории.

Следует известить о том, что во время богослужений и проповедей в мечети, а также во время всех религиозных услуг, проводимых за пределами мечети Хадж-Умру (фетвы, похороны) ощущаются трудности в общении между муфтием и народом из-за недостатка информации о Коране, предоставляемой на религиозных курсах.

В дополнение ко всему выше перечисленному все телевизионные программы, конференции, симпозиумы, социальные и культурные мероприятия, связанные с религией, проводимые за пределами мечети привлекают внимание людей, как необычное и непривычное событие в повседневной жизни.

В результате этого все мероприятия, связанные с исламом были поставлены на повестку дня и проводились на глазах у большого количества людей, что сыграло очень важную роль в развитии религиозных взглядов в городе Кайсери.

Ключевые Слова: Кайсери, муфтий, религиозные службы, мечети, курсы Корана.

GİRİŞ

KONU: Din Hizmetlerinin Sosyal Hayata Etkisi (Kayseri Örneği).

AMAÇ: Sosyolojik bir gerçek olarak insanlar toplu halde yaşarlar. Toplumların da belirli kurum ve kuralları vardır. Bu kurallara uyulması ve kurumların başarılı olmaları halinde toplumlar da huzurlu ve mutlu olurlar.

Toplumların vaz geçemediği temel kurumlardan bir tanesi de din'dir. Ülkemizde din hizmetlerinden sorumlu bir kurum olarak Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştur. Başkanlık il ve ilçe müftülükleri olarak teşkilatlanarak hizmeti ülkenin her yerine ulaştırmayı amaçlamıştır. Kayseri'de de il ve ilçe müftülükleri bu amacı gerçekleştirmek için çalışmaktadır.

Bu araştırmadaki maksadımız Kayseri İl Müftülüğü tarafından il genelinde verilen din hizmetleri ile ilgili genel bir durum tespiti yapmaktır. Kayseri merkez ve ilçelerinde müftülük teşkilatları, buralardaki cami ve Kuran kursu sayıları ile buralarda görev yapan personelin profilini çıkarmaktır. Hizmetlerin Kayseri'nin sosyal ve kültürel hayatına etkilerini tespit etmektir.

SINIR: Başta Kayseri il merkezi olmak üzere tüm il genelinde verilen müftülük hizmetleridir. Çalışmada personel sayıları, cami ve Kuran kursları ile ilgili esas alınan rakamlar Kayseri İl Müftülüğünden alınan 2011 Ocak ve şubat aylarındaki verilerdir.

ÖNEM: Kayseri son zamanlarda yıldızı parlayan önemli bir il konumuna gelmiştir. Kayseri son dönemde siyaset, sanayi, ticaret, eğitim, sanat, kültür ve sporda elde ettiği

başarılar ile dikkat çekmektedir. Bu özelliklerine ilave olarak yerel yönetim ve şehirleşme alanında yakaladığı başarı sayesinde yurt içi ve dışından önemli misafirlerin ağırlandığı bir kent konumuna gelmiştir. Hayır işlerindeki öncülüğü ve hayırdaki yarış Kayseri'nin bir başka özelliği olarak dikkat çekmektedir. Ülke genelinde İstanbul, Ankara ve İzmir'den sonra 4 üniversitesi bulunan dördüncü kent olarak öne çıkması ise Kayseri'nin eğitimde geldiği konum bakımından ayrı bir önem arz etmektedir.

Türk kamuoyunda Kayseri dindar bir şehir olarak bilinmekte ve öyle kabul edilmektedir. Tarihi Camiler başta olmak üzere Cumhuriyet döneminde yapılan çok sayıdaki camilerin yer aldığı, yatılı ve gündüzlü çok sayıda Kuran kursu ile din hizmeti verilen bir kenttir. Yardımlaşma, dayanışma ve kaynaşmanın yaşandığı önemli bir ildir. Ekonomik olduğu kadar toplumsal duyarlılığı ile öne çıkan birlik, beraberlik ve huzur kentidir. Kayseri gerek kendi içinde gerek ülke çapında gerekse yurt dışına yaptığı yardım ve hayırlar ile ismini duyuran ve hayırsever şehir olarak kabul edilen bir özelliği ile bilinmektedir.

Kayseri'yi bu konuma getiren ve böyle kabul edilmesine sebep olan çeşitli faktörler vardır. Bunlar arasında Kayseri'deki din hizmetlerinin de çok önemli bir etkisi olduğu düşünülmektedir. Ülke ve dünya çapında Kayseri'nin öne çıktığı tüm alanlar ile ilgili araştırmalar yapılmakta, konuyla ilgili değerlendirmelere dikkat çekilmektedir.¹ Ancak din hizmetleri ile ilgili yapılmış ciddi araştırmalar bulunmamaktadır. Yapılan çalışmaların ise bizim çalışmamızdan tamamen farklı ve spesifik konulara ait olduğu dikkat çekmektedir. Bu durum bile tek başına bu alanda yapılacak çalışmaların önemini ortaya koymaktadır.

METOT: İl Müftülüğüne yazılı olarak yapılan müracaat ile çalışmamızda temel olan konular hakkında tarafımızdan bilgi istenmiştir. Kayseri il merkezi başta olmak üzere il geneline yönelik olan sorularımıza il müftülüğünün vermiş olduğu bilgilerin değerlendirilmesi çalışmada önemli bir yer işgal etmiştir. Arşiv araması ve kaynak taraması başvuru metotları arasında yer almıştır. Çalışmamızda İl ve ilçe müftüleri ve müftülükteki diğer yetkililerin bireysel bilgi ve görüşlerine başvurulmuştur. İlgili kurumların web sayfaları görülmüş, sayısal rakamlar il müftülüğünden alınmıştır. Mülakat ve gözlem metotlarından yararlanılmıştır. Cami cemaati olan-olmayan, esnaf, sanatkâr, serbest meslek sahibi, işçi-işveren, öğrenci, öğretmen, bay, bayan değişik yaş ve cinsten farklı meslek gruplarına mensup insanlar ile görüşülerek düşüncelerine başvurulmuştur. 24 yıl Kayseri il müftülüğünde çalışmamızın vermiş olduğu tecrübe ve birikim çalışmaya yansıtılmıştır. Sosyolojik bir yaklaşım ile ve sosyal bilimlerdeki bilimsel araştırma metotlarından yararlanılarak çalışma tamamlanmıştır.

VARSAYIM: Kayseri İl Müftülüğü Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı olarak hizmetlerini yürütmektedir. Bir aksaklığa meydan vermeden en güzel bir şekilde hizmet etmenin gayreti ile hareket edilmektedir.

Hizmetlerin yerine getirilmesinde ve vatandaşa hizmet götürülmesinde resmi kurum ve kuruluşlarla olduğu kadar gönüllü kuruluş ve sivil toplum örgütleri ile de iş birliği içinde hareket edilmektedir.

Din hizmetlerinde oluşabilecek bir aksaklık sosyal ve kültürel anlamda da önemli sıkıntılara yol açabilmektedir.

Kayseri'nin dindar ve hayırsever bir şehir olmasında verilen din hizmetlerinin önemli bir payı bulunmaktadır.

Birlik, beraberlik ve huzur içerisinde yaşanan Kayseri'de bu ortamın sağlanmasında vaaz ve nasihatler ile diğer din hizmetlerinin önemli katkısı vardır.

1- Din Hizmetlerine Genel Bir Bakış

3 Mart 1924'te ülkemizde Din Hizmetlerinden sorumlu bir kurum olarak Diyanet İşleri Reisi/ Başkanlığı kurulmuştur. O tarihten beri Diyanet İşleri Başkanlığı varlığını ve hizmetlerini devam ettirmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı teşkilat yapısı Başkanlık Merkez teşkilatı, taşra teşkilatı ve yurt dışı teşkilatı olmak üzere üç ana unsurdan meydana gelmektedir. Ankara'daki merkez teşkilatı dışında kalan il ve ilçelerdeki müftülükler ile eğitim merkezi müdürlükleri taşra teşkilatı içerisinde yer almaktadır. Yurtdışında bulunan Din Hizmetleri Müşavirlikleri ile Din Hizmetleri Ataşelikleri ise yurt dışı teşkilatı olarak kabul edilmektedir.

Taşra teşkilatında illerde il müftülükleri, ilçelerde ilçe müftülükleri yer almaktadır. İl Müftülüğünün başında il müftüsü, ilçe müftülüklerinin başında ilçe müftüsü bulunmaktadır. İl Müftüleri il genelinde, ilçe Müftüleri de ilçelerindeki din hizmetleri ile ilgili en yetkili kişilerdir. İl ve ilçe müftüleri mevzuat gereği buldukları il ve ilçelerinde din hizmetleri ile ilgili işleri sevk ve organize ederek denetim görevini yerine getirmektedirler.

2- Kayseri'deki Din Hizmetlerine Genel Bir Bakış

Yurt genelinde tüm illerde olduğu gibi Kayseri ilinde de din hizmetleri il müftülüğü tarafından organize edilip yürütülmektedir. Kayseri büyük şehir statüsünde bir ilimizdir. Kayseri'de merkeze bağlı 5 adet merkez ilçe, 11 adet de müstakil ilçe olmak üzere toplam 16 ilçe bulunmaktadır. Kayserinin merkez ilçelerinden her birinde ilçe müftülükleri bulunduğu gibi il genelinde yer alan diğer ilçelerde de ilçe müftülükleri bulunmaktadır.

İl müftülüğünde 1 Müftü, 1 bayan 3 erkek olmak üzere 4 müftü yardımcısı, 1 personel, 1 din hizmetleri ve eğitimi şube müdürü olmak üzere 2 müdür görev yapmaktadır. 1 personel, 1 idari ve mali işler, 1 adet de din hizmetleri ve din eğitimi kısım şefi olmak üzere 3 şef fiilen görev başındadır. 2'si ceza evi vaizi, 7'si merkez vaizi olmak üzere 9 erkek vaiz ve 5 bayan vaize ile irşat hizmetleri yürütülmektedir. Cami ve Kuran kurslarındaki hizmeti denetlemekle görevli 3 murakıp görev yapmaktadır. 2 bayan din hizmetleri uzmanı, 1 sayman, 13 veri hazırlama kontrol işletmeni, 2 şoför, 6 hizmetli ve 1 bekçi olmak üzere il müftülüğünde toplam 53 personel bulunmaktadır.²

15 Şubat 2011 tarihi itibarıyla Kayseri genelindeki ilçe müftülüklerinde daire içinde ve farklı görevlerde toplam 98 personel çalışmaktadır. İlçe müftülüklerinde en yetkili merci olarak ilçe müftüsü görev yapmaktadır. İlçe müftülüklerinde 2 bayan 9 erkek olmak üzere toplam 11 vaiz-vaize görev yapmaktadır. Cami denetim görevi yapan murakıp kadrosunda sadece Melikgazi ve Kocasinan ilçelerinde murakıp bulunmaktadır. Melikgazi, Kocasinan ve Develi ilçelerinde 1'er adet olmak üzere ilçeler bazında 3 şef görev yapmaktadır. İlçeler bazında 32 veri hazırlama kontrol işletmeni (VHKİ), 13 şoför ve 22 hizmetli personel ile çalışmalar yürütülmektedir.

Kayseri genelinde il ve ilçe müftülükleri bünyesinde 1 il müftüsü, 16 ilçe müftüsü, 4 müftü yardımcısı, 2 müdür, 5 murakıp, 2'si ceza evi vaizi olmak üzere 18 vaiz, 7 bayan vaize, 2 din hizmetleri uzmanı görev yapmaktadır. 1 sayman, 6 şef, 45 veri hazırlama kontrol işletmeni (VHKİ), 15 şoför, 28 hizmetli ve 1 bekçi gerçekleştirilen hizmetlere katkı sağlamaktadır. İl ve ilçe müftülüğünde çalışan her kademedeki personel il ve ilçelerdeki din hizmetlerinin gerçekleştirilmesinde görev almakta ve din hizmetleri sunan personele yardımcı olmaktadır.

Kayseri il genelinde 1207 cami bulunmaktadır. Bu camilerde görev yapan imam hatip ve müezzin kayyım toplamı 1213 olarak belirlenmiştir. İl genelinde bulunan 303 Kuran kursunda 407 Kuran kursu öğreticisi görev yapmaktadır. İl ve ilçe müftülüklerinde 151,

camilerde 1213, kuran kurslarında 407 olmak üzere Kayseri genelinde her kademedeki görev alan toplam 1771 personel ile din hizmetleri yerine getirilmektedir.

İl Müftüsü Şaban İŞLEK Arnavutluk'a Din Hizmetleri Müşaviri olarak atanmış henüz yerine bir atama yapılmamış olduğundan müftü yardımcılarında Yakup ÖZTÜRK il müftülüğüne vekalet etmektedir. Sarız Müftüsünün tayini çıkmış yerine atama yapılmamıştır. Sarız Müftülüğü de halen vekalet ile yürütülmektedir. İl Müftülüğü emrinde çalışan 2 murakıp yurtdışında görevlendirilmiştir.

Kayseri'de müftülükten ayrı olarak yine Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı bir de eğitim merkezi müdürlüğü bulunmaktadır. İl merkezinde yer alan Kayseri Eğitim Merkezi Müdürlüğü 2002 yılında açılmıştır.³ Müftülükten ayrı bir il müdürlüğü konumunda olan bu kurum, müftü ve vaiz adaylarını yetiştirmektedir. Hizmet içi ve hizmet öncesi kurslar ile de müftülük hizmetlerine katkı sağlamaktadır. Burada görevli müdür ve öğretmenler başta olmak üzere hem ihtisas eğitimi gören hem de hizmet içi kursa katılan kursiyerler de Kayseri'deki din hizmetlerine yardımcı olmaktadır.

3- Kayseri'de Yapılan Din Hizmetleri

3.1- Cami Hizmetleri:

Diyanet İşleri Başkanlığının yerine getirmiş olduğu hizmetler arasında cami hizmetlerinin çok önemli bir yeri vardır. Taşra teşkilatında yer alan müftülüklerin yerine getirmiş olduğu hizmetlerin önemli bir kısmı da cami hizmetleridir.

Cem olunan, toplanılan yer anlamına gelen cami, İslam dininde ibadetlerin yerine getirildiği kutsal bir mekân olarak kabul edilmektedir. İslam dininin ibadet mekânı olan cami herkese açık bir ibadet yeridir. Hiçbir ayırım ve sınırlama olmadan isteyen herkesin gidip ibadetini yapabileceği bir mekândır.

Yurt genelinde olduğu gibi Kayseri'de de hiçbir ayırım ve sınırlama olmadan isteyen herkes istediği vakitte istediği camiye gidebilmektedir. Cuma, bayram, kandil ve teravîh namazları camilerin en fazla kalabalık olduğu zamanlardır. Onun dışındaki vakitlerde şehir merkezinde ve merkezi yerlerde özellikle öğle ve ikinci namazlarında camilerde daha fazla cemaat olmaktadır. Akşam, yatsı ve sabah namazlarında ise mahalle camilerindeki cemaat sayısında ciddi bir artış dikkat çekmektedir. Köy ve beldelerde ise mutad bir cemaat bulunmaktadır.

Ülke genelinde olduğu gibi Kayseri'de de beş vakit ezan camilerden okunmaktadır. 5 vakit namaz ile cuma, bayram, teravîh ve cenaze namazları camilerde cemaat ile kılınmaktadır. Perşembeyi cumaya bağlayan gece yatsı namazından 15-20 dakika önce, cuma günleri cuma namazından bir saat önce tüm camilerden, cenaze durumlarında da mahalle veya köy camilerinden sala verilmektedir. Böylece namaz vaktinin yaklaştığı hatırlatılarak cemaat hazırlığa davet edilmektedir.

Kayseri il merkezinde cenaze namazları genelde Hunat Camii ile Cami-i Kebir'de kılınmaktadır. Büyük katılımların olduğu şehit cenazeleri de yine bu iki camiden kaldırılmaktadır. Ulaşım kolaylığı ve park yeri bakımından sağladığı avantajlar nedeniyle şehit cenazeleri daha ziyade Hunat Camiinden kaldırılmaktadır. Bu iki cami dışında bazı mahalle camilerinde de cenaze namazı kılınmaktadır.

Kayseri il genelinde 1143'ü beş vakit ibadete açık, 36'sı belirli zaman ve vakitlerde ibadete açık, 28 tanesi de ibadete kapalı olmak üzere 1207 cami bulunmaktadır.

Beş vakit namaz ile cuma ve bayramlar dâhil ibadete açık Melikgazi'de 207, Kocasinan'da 197, Pınarbaşı 128, Yahyalı'da 75 cami yer almaktadır. 16 cami ile en az

camisi olan ilçe Akkışla ilçesidir. Bunu 17 cami ile Özvatan, 19 Cami ile Felahiye, 33 cami ile Sarıoğlan ve 38 cami ile Sarız ilçeleri takip etmektedir.

Belirli zamanda ibadete açık olan camilerden 17 tanesi Hacılar ilçesinde, 7 Melikgazi, 6 Talas, 3 Pınarbaşı, 2 Akkışla, 1 adet de Develi’de olmak üzere 36 cami bulunmaktadır. Hacılar ilçesinde bağ olarak kullanılan yerleşim yerlerinden çoğunda sadece yaz dönemlerinde ikamet edilmektedir. Dolayısıyla kış mevsiminde buradaki camilerden bazıları belirli zaman ve vakitlerde ibadete kapalı olarak gözükmektedir. Eski bir yerleşim yeri olan Melikgazi ve Talas ilçesinde eski camilerden bazıları ve bazı yerleşim yerlerindeki camilerden bir kısmı da belirli zamanlarda ibadete kapalıdır.

Melikgazi 10, Pınarbaşı 10, Develi 4, Hacılar 2 ve Tomarza’da da 2 olmak üzere toplam 28 cami ise ibadete tamamen kapalıdır. Camilerin ibadete kapalı olmasının sebeplerine gelince caminin adı kayıtlarda gözüktüğü halde caminin yıkılmış olduğu, eski ve kullanılamaz oluşu ve caminin meskûn mahallin dışında kalması gibi faktörler yer almaktadır.

Camilerde görev yapan personel yaptığı işin durumuna göre imam hatip ve müezzin kayyım olarak adlandırılmaktadır. Cami görevlileri denilince de akla bu iki grupta yer alan personel gelmektedir. İmam hatipler cemaat ile kılınan namazların kılınmasında, cuma ve bayram namazlarında okunan hutbelerin okunmasında cemaate yardımcı olurken, müezzin kayyımlar ezan ve sala okunması başta olmak üzere ikame görevlerini yerine getirmektedirler. Cenaze namazları ile yaz aylarında ve okulların tatil olduğu dönemde camilerde okutulan yaz kurslarında da bu personel görev yapmaktadır. Cami içi ve cami dışındaki diğer dini etkinlikler de yine bu görevliler tarafından yerine getirilmektedir.

2011 Ocak ayı itibariyle Kayseri genelinde 919 kadrolu, 70 sözleşmeli olmak üzere 989 imam hatip, 220 kadrolu, 4 sözleşmeli olmak üzere 224 müezzin kayyım bulunmaktadır. İmam hatip ve müezzin kayyım olarak toplam cami görevlisi sayısı 1213 olarak belirlenmiştir. Bunlardan 183’ü kadrolu, 32’i sözleşmeli olmak üzere 215 tanesi Melikgazi İlçesinde, 168’i kadrolu, 7’si sözleşmeli olmak üzere 175 cami görevlisi de Kocasinan ilçesinde görev yapmaktadır. 16 ilçesi olan Kayseri’de nüfus yoğunluğu bakımından olduğu gibi cami sayısı ile camilerde görev yapan personel bakımından da en yoğun olan iki ilçe Melikgazi ve Kocasinan ilçeleri olarak dikkat çekmektedir. 1213 cami görevlisinden%39.81’e tekabül eden 483’ü Melikgazi ve Kocasinan ilçelerinde görev yapmaktadır.

Cami görevlisi bakımından 3. sırayı 85’i kadrolu, 5’i sözleşmeli olmak üzere 90 imam hatip ve 22 müezzin kayyım olmak üzere toplamda 112 görevli ile Develi almaktadır. Pınarbaşı ilçesinde 85 imam hatip 5 müezzin kayyım ile 90 cami görevlisi bulunmaktadır. Bunları 57 kadrolu, 6 sözleşmeli imam hatip olmak üzere 63 imam hatip,12 müezzin kayyım ile toplamda 75 personel ile Yahyalı ilçesi takip etmektedir.

7 kadrolu, 1sözleşmeli 8 imam hatip ve 1 müezzin kayyım olmak üzere 9 cami görevlisi ile en az personeli olan ilçe Akkışla ilçesidir. Onu 15 cami görevlisi ile Felahiye, 16 cami görevlisi ile Özvatan ilçesi takip etmektedir.

Ülke genelinde olduğu gibi Kayseri’deki camilere de vakit namazlarına genellikle erkekler devam etmektedir. Ancak başta Hunat ve Cami-i Kebir olmak üzere pek çok camiye gündüz vakitleri ile cuma, teravih ve kandillerde bayanlar da iştirak etmektedirler. İl ve ilçe merkezleri başta olmak üzere köy ve mahalle camilerinde ramazan ayında teravih namazları ile kandillerde bayanlar da camilere gidip cemaate katılmaktadır. Camiye giden bu bayanlar bir taraftan ibadetini cemaat ile yaparken diğer taraftan yapılan vaaz-nasihatten ve diğer dini programdan istifade etmektedir. Kayseri merkezde ve Melikgazi ilçesinde yer

alan Alpaslan mahallesindeki Safa camisinde ise beş vakit namaza bayanlar da devam etmektedir.

Kayseri merkez başta olmak üzere Kayseri genelindeki tüm camilerde ramazan ayı, kandil ve bayramlarda özel programlar yapılmaktadır. Yapılan bu programlar ile dini ve milli konularda katılımcılar/cemaat aydınlatılmaktadır. Okunan ilahi ve mevlitler ve yapılan dualar ile de gönül huzuru verilmeye çalışılmaktadır. Bunlardan ayrı olarak müftülüğün tespit ettiği camilerde yine müftülüğün onayı ile Kayseri'deki bayan vaizeler tarafından bayanlara yönelik özel programlar da gerçekleştirilmektedir.

Kayseri'de ezanların daha güzel okunması ve yapılan vaazların daha geniş kesimlere ulaştırılması için tedbir alınmıştır. Tarihi Hunat Camii merkez olmak üzere camiler merkezi sisteme bağlanmıştır. Ezan ve sala tarihi Hunat camiinden okunmaktadır. Merkezi vaaz sistemi de yine Hunat camisinde bulunmaktadır. Bu nedenle Kayseri'de hem Hunat Camisinden okunan ezan ve salalar hem de Hunat'ta yapılan vaazlar merkezi sistem yoluyla diğer camilere ve yerleşim yerlerine ulaştırılmaktadır. Bunun dışında Hacıkılıç, Bürüngüz/İkikapılı, Eski Sanayi, Organize Sanayi, Fevzi Çakmak vb. gibi büyük ve cemaati çok olan camiler başta olmak üzere ihtiyaç duyulan diğer camilerde merkezi sistem kesilerek canlı vaaz yapılmaktadır. İl merkezindeki Cami-i Kebir başta olmak üzere diğer ilçe merkezlerindeki büyük ve kalabalık camilerde de canlı vaazlar yapılmaktadır.

Yukarıdan beri verilen bilgilerden de anlaşılacağı üzere camilerde sadece ibadet ile kalınmamakta başta cuma, ramazan, kandil ve bayramlar olmak üzere muhtelif zamanlarda vaaz-nasihât yoluyla camilerde irşat hizmetleri de yapılmaktadır. Cuma ve bayramlarda okunan hutbeler ise tüm cemaatin huzurunda okunan ve büyük bir huşu ile dinlenen önemli bir irşat hizmeti olarak değerlendirilmektedir.

İbadet ve irşat faaliyetlerinden ayrı olarak yaz aylarında öğrencilere, onun dışında da isteyen vatandaşlara camilerde Kur'anı Kerim öğretilmekte ve dini bilgiler dersi verilmektedir. Tarihi süreçteki misyonundan uzak olmasına rağmen (Yavuzer 2008, 175-199) günümüzde camiler dini, milli, sosyal ve kültürel alanda önemli bir fonksiyon icra etmektedir.

3.2. Vaaz-irşat

Diyanet İşleri Başkanlığının görevleri arasında toplumun dini konularda aydınlatılması da yer almaktadır. Toplumun dini konularda aydınlatılmasında ise irşat görevi önemli bir yer tutmaktadır. Diyanet İşleri Başkanlığının taşradaki temsilcileri olan il ve ilçe müftülerinin görevlerinden bir tanesi de dini konularda toplumu aydınlatmaktır. Müftüler her fırsatta bu görevi yerine getirmeye çalışmaktadırlar. Ancak; Diyanet İşleri Başkanlığı bu görevi büyük oranda vaiz ve vaizeler marifetiyle ve camilerdeki vaaz-irşat programlarıyla yerine getirmektedir. Bunun için teşkilat bünyesinde vaiz (Karan 2008, 64-70) ve vaizeler istihdam edilmektedir. Bunlar nüfus yoğunluğu ve ihtiyaç durumlarına göre il ve ilçelere dağıtılmış durumdadırlar.

Kayseri İl Müftülüğünde 2 din hizmetleri uzmanı, 5 vaize, 2'si cezaevi vaizi 7 tanesi merkez vaizi olmak üzere 9 erkek vaiz bulunmaktadır. İlçeler genelinde de 2 bayan, 9 erkek olmak üzere toplam 11 vaiz-vaize görev yapmaktadır. İlçelerdeki bayan vaizelerden 1 tanesi Kocasinan diğeri Sarız ilçe müftülüğü emrinde çalışmaktadır. Erkek vaizlerden merkez ilçelerden Melikgazi, Kocasinan, Talas ve İncesu'da 1'er, müstakil ilçelerden Yahyalı ilçesinde 2, Bünyan, Develi ve Özvatan'da birer erkek vaiz görev yapmaktadır. Akkışla, Hacılar, Felahiye, Pınarbaşı, Tomarza, Sarioğlan ve Yeşilhisar ilçelerinde vaiz bulunmamaktadır.

İl ve ilçelerde vaaz-irşat konusunda görev alan personel beraber değerlendirildiğinde il bazında 2 din hizmetleri uzmanı, 7 vaize, 2 cezaevi vaizi, 18 merkez vaizi olmak üzere 29 personel ile vaaz irşat görevi yerine getirilmektedir. Müftü ve müftü yardımcıları her vesile ile bu görevin içerisinde yer almaktadırlar. Vaaz-irşat konusunda Kayseri’de ikamet eden emekli Diyanet İşleri Başkan yardımcılığı ve müftüler ile ilahiyat fakülteleri hocalarından da destek alınmaktadır. Eğitim merkezi müdür ve hocaları da zaman zaman çeşitli camilerde vaaz ederek irşat hizmetlerine katkı sağlamaktadır. İhtiyaç halinde imam hatip lisesinde görev yapan meslek dersleri hocaları da müftülüğün izni ile çeşitli camilerde vaaz yaparak cemaati aydınlatmaya çalışmaktadır.

Başta cuma, ramazan, kandil ve bayramlar olmak üzere diğer zamanlarda vaaz-nasihat yoluyla camilerde irşat hizmetleri yapılmaktadır. Bir diğer irşat faaliyeti de cuma ve bayram namazlarında okunan hutbelerdir. Cuma ve bayram namazlarında tüm cemaatin huzurunda okunan ve büyük bir huşu ile dinlenen hutbeler de bir diğer önemli irşat hizmeti olarak değerlendirilmektedir.

Daha önceki yıllarda hem ülke geneli hem de Kayseri’de hep erkek vaizler bu görevi yerine getirmiştir. Teravih, kandil ve diğer zamanlarda camilere giden bayanlar da bu vaazları dinleyerek yeni bilgiler öğrenme ve dini bilgilerini geliştirme imkânı bulmuşlardır. Son yıllarda ülke genelinde bayanlara din hizmeti götürmek konusunda önemli adımlar atılmış, onlardan bir tanesi de bayan vaize ve bayan din hizmetleri uzmanlarının atanması olmuştur. Verilen bilgilerden de anlaşılacağı üzere Kayseri’de bu gelişmeden nasibini almıştır.

Müftülükler bünyesinde görev yapan bu personel müftülüklerin yapmış olduğu program çerçevesinde bayanlara hizmet etmenin gayreti içerisindeyler. Bu hizmetten istifade etmeye çalışan bayanlar ise kendi hemcinslerine karşı daha rahat olabilmekte, her türlü soru ve sorunlarını bayan vaizeler ile daha rahat paylaşabilmektedir.

Vaiz ve vaizeler müftülüğün yapmış olduğu program dâhilinde vaaz-irşat görevlerini yerine getirmektedirler. Erkek vaizler genelde cuma, bayram, teravih ve kandil geceleri olmak üzere namazdan önce veya sonra camilerde vaaz etmektedirler. Sadece il ve ilçe merkezlerinde değil ihtiyaç durumuna göre köy, belde ve merkezdeki diğer camilerde de vakit namazlarından önce veya sonra da programlar yapılmaktadır. Müftülük belirli bir takvime bağlı olarak 3’er aylık, 6’şar aylık ve ramazan irşat programları düzenlemekte, bu programlar gereği belde ve köylere de irşat hizmetleri götürülmektedir. Ramazan ayında alınan tedbirler ile din hizmeti götürülmeyen yer bırakılmamaya çalışılmaktadır.

Beş vakit namaz ile cuma programlarından ayrı olarak Ramazan ayı, kandil ve bayramlarda, camilerde özel programlar yapılmakta, dini ve milli konularda her yaş ve cinsten, her eğitim ve kültür seviyesinden tüm katılımcılar/cemaat aydınlatılmaktadır. Bunlardan ayrı olarak müftülüğün tespit ettiği camilerde yine müftülüğün onayı ile bayan vaizeler tarafından bayanlara yönelik özel irşat programları yapılmaktadır. Bayanlara yönelik etkinliklerde ihtiyaç halinde yetkin bayan Kuran kursu öğreticilerinden de yararlanma yoluna gidilmektedir. Erkek vaizler görevlerinin çok önemli bir kısmını namazdan önce ve sonra olmak üzere camilerde vaaz yaparak yerine getirmektedirler. Son yıllarda (Yavuzer 2006, 144-145) Diyanet camiasında yer alan ve müftülükler bünyesinde görev yapan bayan vaizeler de bayanlara yönelik vaaz-irşat görevlerinin önemli bir kısmını yine camilerde ifa etmektedirler.

İl ve ilçe müftülüklerinde vaiz ve vaize kadrosunda çalışan, namazlardan önce ve sonra camilerde vaaz ederek cemaati aydınlatan bu personel başka hizmetlere de destek vermektedir. Müftülükte yazılı ve sözlü soruların cevaplandırılması ve fetva işlerine de

bakan vaiz ve vaizler çeşitli seminer, konferans, televizyon programları gibi etkinliklerde de görev almaktadır. Hutbe komisyonları başta olmak üzere pek çok komisyonlarda da bulunmaktadır. Vaiz ve vaizeler gerektiğinde Kuran kurslarında okuyan öğrencilere de hizmet götürmekte, böylece cami ve Kuran kurslarında cemaati ve öğrencileri aydınlatmaktadırlar.

Bayan vaizeler genelde namaz vakitlerinin dışında önceden belirlenmiş ve duyurulmuş camilerde bayanlara hitap ederek onlara vaaz-nasihat yapmaktadırlar. Bayanların soru ve sorunlarına yardımcı olmaktadır. Bayan din hizmetleri uzmanları daire içerisinde görevli olmakla beraber bir taraftan müftülükte soruları cevaplandırırken diğer taraftan vaizeler ile beraber vaaz irşat görevinde yer almaktadırlar. Bayan müftü yardımcısı da müftülükte bayanlara götürülen hizmetlerden sorumlu kişi olarak bir taraftan bu hizmetleri organize etmekte, diğer taraftan kendisi de hizmette yer almaktadır.

Vaizi olmayan ilçelerde ilçe müftüleri vaaz etmektedir. İl Müftüleri programları elverdiği oranda vaaz etmeyi tercih etmektedirler. Genelde ise cuma, bayram, kandil ve teravih namazlarında il ve ilçe müftüleri programları elverdiği oranda vaaz etmeyi yeğlemekte, görev bölgesinde yaşayan insanlar ile iletişimini bu yolla sağlamaya çalışmaktadırlar.

Vaaz ve hutbelerde iman, ibadet ve ahlak konularına öncelik verilmektedir. Eğitim, aile, çalışma, hak-hukuk, kul hakkı, vatan-millet sevgisi, birlik, beraberlik, kardeşlik, yardımlaşma, dayanışma konuları en çok ele alınan konular arasında yer almaktadır. Sevgi, saygı, hoşgörü, misafirperverlik, anne baba hakkı, komşu hakkı, işçi işveren münasebetleri, doğruluk, dürüstlük, adalet, temizlik gibi konular da her vesile ile dile getirilen konular olarak dikkat çekmektedir. Dini, milli, sosyal, kültürel ve ekonomik konular da her vesile ile ele alınan konuların başında yer almaktadır.

Kayseri İl Müftülüğü mesajlarını daha geniş kitlelere ulaştırabilmek için teknolojiden yararlanma yolunu tercih etmektedir. Sınırlı sayıdaki vaiz ve vaize ile il geneline mesajlarını ulaştırmanın imkânsızlığı çok önceden keşfedilmiştir. Bu yüzden yıllardan beri Kayseri’de merkezi sistem kullanılmaktadır. Tarihi Hunat Camisinden yapılan vaazlar merkez dahil olmak üzere merkez ilçeler ve buralara bağlı yerleşim yerlerinden de dinlenebilmektedir.

Kayseri Necmettin Nursaçan gibi ülke çapında meşhur olmuş etkin hitabeti olan bir vaiz ve müftü çıkarmıştır. Uzun yıllar vaiz ve müftü olarak Kayseri’de görev yapan Nursaçan vaaz-irşat hizmetlerinde Kayseri için bir avantaj olmuş, Kayseri’de bu avantajı çok iyi kullanmıştır. Nursaçan, Diyanet İşleri Başkan yardımcısı olarak çalıştığı dönemde de yaş haddinden emekli olduktan sonra da Kayseri’deki vaazlarını ve televizyon programlarını devam ettirmektedir.

3.3. İfta-Fetva: Gerek dini bilgi yetersizliği gerekse karşılaşılan yeni durumlar zaman zaman pek çok kişiyi dini konularda zor duruma sokmaktadır. Böyle bir durumda vatandaş ya konunun uzmanı olarak gördüğü kendisine en yakın imam, müezzin ve Kuran kursu öğreticisine müracaat etmekte ya da bizzat müftülüğe gelerek veya telefon ederek sorusuna cevap aramaktadır. Çoğu zaman sorular yazılı olarak da sorulmakta ve müftülükten cevabı/fetvası istenmektedir.

Özellikle kırsal kesimde görev yapan cami görevlileri ve Kuran kursu öğreticileri kadın erkek, genç ihtiyar her yaş ve cinsten insanların çeşitli konulardaki sorularıyla muhatap olmaktadır. Görevliler verdikleri cevaplar ile onları rahatlatmakta ve sıkıntılarını gidermektedir. Ailevi problemler başta olmak üzere toplumun her katmanında farklı problemler yaşanmaktadır. Böyle bir durumda vatandaş kendisine en yakın kişi olarak din

görevlisini ve Kuran kursu hocasını görmekte, soru ve sorunlarını onunla paylaşarak destek aramaktadır. İl ve ilçe merkezlerinde ikamet eden sakinler de yine mahallelerindeki cami ve Kuran kursu görevlileri başta olmak üzere il ve ilçe müftülüklerine sorularını sormaktadır.

İl ve ilçe müftülüklerinde dini sorulara genelde müftüler cevap vermektedir. Bununla birlikte müftülüklerde ALO Fetva hattı oluşturulmuş ve fetva kurulu kurulmuştur. Bu iş için müftüler, müftü yardımcıları, vaiz-vaize ve din hizmetleri uzmanlarından yararlanma yoluna gidilmiştir. Kayseri İl Müftülüğünde fetva bürosunda görevli yetkililerden aldığım bilgiye göre pek çok konuda çok farklı soru ve sorunlar ile karşılaştıkları beyan edilmiştir. Bilinen sorulara cevap verilirken bilinmeyen soruların cevabı ya komisyonda/kurulda tartışılmakta veya Diyanet İşleri Başkanlığı Din İşleri Yüksek Kuruluna sorulmaktadır.

Müftülüğe gelen telefonların çok önemli bir kısmı dini bir konuda aydınlanmak veya bir soruya cevap/fetva almak amacıyla gelmektedir. Günün her saatinde bu tür sorular geldiği gibi mesai saatleri sona erdiği zamanlarda da, cumartesi ve pazar başta olmak üzere resmi tatil ve bayramlarda da telefonlar ve sorular devam etmektedir. Dönemin özelliğine göre fetva kurulunda görev alan vaiz ve vaizeler böyle tatil günlerinde de müftülükte nöbet tutarak vatandaşa yardımcı olmaktadır.

Diyanet İşleri Başkanlığı, müftülüklerde sorulan soruların ve verilen cevapların kaydedilmesini istemektedir. Ancak ilgililerden aldığım cevaba göre müftülüğe gelen telefon ve sorulardan fırsat bulup da bunları kayda geçmek çoğu zaman mümkün olmamaktadır. Çok önemli soru ve cevaplar kaydedilmeye çalışılmaktadır. Özellikle ramazan ayı, üç aylar, hac ve Kurban Bayramı dönemlerinde her türlü tedbir alınmasına rağmen sorulara yetişmek çoğu zaman mümkün olmamaktadır. Bu durum çok olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmekte, müftülüğün vatandaş ile kaynaşmasının bir örneği olarak görülmektedir.

3.4. Kuran Öğretimi ve Kuran Kursları: Müftülüklerin ve müftülüklere bağlı personelin yerine getirmiş olduğu hizmetlerden biri de isteyen vatandaşlara ve yaz tatillerinde okul öğrencilerine dini bilgi ve Kuran-ı Kerim öğretmektir. Bunun için camilerden yararlanmakla beraber ayrıca örgün eğitim kurumları olarak Kuran kursları açılmıştır. Kuran kursları, Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı bir örgün eğitim kurumu olarak bir plan ve program dâhilinde öğrencilere Kuranı Kerim ve dini bilgilerin öğretildiği yerlerdir. Yurt genelinde öğretim yılı içerisinde kuran kurslarına kayıtlı öğrencilere, yaz aylarında ve okulların tatil olduğu dönemde de okul öğrencilerine Kuranı Kerim ve dini bilgiler öğretilmektedir.

Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı Kuran kurslarına ilköğretim mezunu olan bayan ve erkekler kabul edilmektedir. Yaş sınırı olmadığından bayan Kuran kurslarına devam edenler arasında ev hanımı ve emekliler de dâhil olmak üzere farklı yaş gruplarından bayanlar iştirak etmektedir. Bunlar arasında dualarındaki yanlışlarını düzeltmek, yeni dualar öğrenmek, namaz kılmasını öğrenmek için gelenler olduğu gibi dini bilgilerini geliştirmek, yüzünden ve tecvit kaidelerine göre Kuran okumak için gelenler de yer almaktadır.

Ülke genelinde Diyanet İşleri Başkanlığına ve dolayısıyla müftülüklere bağlı Kuran kursları erkek ve bayan Kuran kursları olarak ayrıldığı gibi, yatılı ve gündüzlü olarak da ayrılmaktadır. Bunlardan ayrı olarak kız ve erkek çocukların beraber okudukları gündüzlü Kuran Kursları da bulunmaktadır. Yatılı kurslar da kız ve erkek yatılı Kuran kursları olarak ayrılmış bulunmaktadır. Gündüzlü kurslarda, yüzüne Kuran okuma ve dini bilgiler dersi verilmekte, yatılı kurslarda hafızlık çalışmaları yaptırılmaktadır.

Kuran Kurslarında Kuran-ı Kerim öğretimi ve diğer dini bilgiler verilmesi geleneği tarihin derinliklerine kadar uzanmaktadır. Bu gelenek ülke genelinde olduğu gibi Kayseri’de de devam ederek günümüze kadar gelmiştir.

Daha önceki yıllarda yurt çapında Kuran kurslarına daha ziyade erkek çocuklar ve yetişkin erkekler devam etmekteydi. Buralarda yetişen kişiler camilerde imam hatip ve müezzin kayyım olarak görev alabilmekteydi. Son yıllarda ise Kuran kurslarına bayanların ilgisi artmış ve bu talep üzerine de konuyla ilgili yeni tedbirler alınmıştır. Özellikle 1990’lı yıllardan itibaren bayan Kuran kurslarında ciddi bir talep artışı yaşanmıştır. Yaşanan bu gelişmeler üzerine hem öğrenci hem de bayan kuran kursu öğreticisi sayısında ciddi artışlar gerçekleşmiştir. Ülke çapında olduğu gibi Kayseri’de de benzer durum yaşanmış, bayanların kuran kursuna ilgisinde önemli gelişmeler kaydedilmiştir.

Yurt genelinde olduğu gibi Kayseri’deki Kuran Kursları da gündüzlü ve yatılı olarak ikiye ayrılmaktadır. Yatılı olan kurslar da kız ve erkek yatılı kuran kursları diye cinsiyete göre tanzim edilmektedir. Gündüzlü Kuran kurslarında yüzünden Kuran-ı Kerim okutulması, başta dualar ve küçük sureler olmak üzere bazı ezberler, tecvit kaidelerine göre düzgün ve doğru Kuran okumalar ile dini bilgiler öğretilmektedir. Yatılı olan ve hafızlık yapılan kuran kurslarında ise bu bilgilere ilave olarak Kuran-ı Kerimin baştan sona kadar ezberlenmesi sağlanmaktadır. Yatılı Kuran Kurslarında yüzünden okuma ve hafızlığa hazırlık bölümleri de yer almaktadır.

2011 Ocak ayı itibariyle Kayseri genelinde 303 faal Kuran kursu bulunmaktadır. Buldukları yerlere göre değerlendirildiğinde merkezde 199, beldelerde 30, köylerde de 74 kuran kursu yer almaktadır. 4 Erkek 5 bayan olmak üzere 9 yatılı Kuran kursu bulunmaktadır.

Tamamı gündüzlü olan 73 kuran kursu ile en fazla kuran kursu Kocasinan ilçesindedir. Melikgazi ilçesinde 2 bay 3 bayan yatılı, 63 gündüzlü olmak üzere 68 Kuran kursu bulunmaktadır. Ancak, Kuran kursundaki öğrenci ve öğretici sayısı bakımından Kayseri genelinde en ağırlıklı olan ilçe Melikgazi’dir. Yahyalıda 35, Develi’de 29, Bünyan’da 23, Talas 18, Tomarza 13, İncesu 8, Sarıoğlan 7, Akkışla 7, Felahiye 6, Hacılar 5, Yeşilhisar 5, Pınarbaşı 3, Özvatan 2, Sarız’da 1 olmak üzere 303 kuran kursu bulunmaktadır. Kayseri’de Kuran kursu olmayan ilçe bulunmamaktadır.

Bu kurslarda 90 kadrolu, 317 sözleşmeli olmak üzere 407 Kuran kursu öğreticisi görev yapmaktadır. Cinsiyete göre değerlendirildiğinde 25 erkek, 65 bayan olmak üzere 90 kadrolu, 65 kadrolu, 317 sözleşmeli olmak üzere 382 bayan öğretici görev yapmaktadır. Bunlardan ayrı olarak 124 bayan 7 erkek olmak üzere 131 kişi de geçici öğretici olarak çalışmaktadır. Geçici öğretmenler ile toplam sayı 538’e ulaşmaktadır.

Verilerde Kuran kursu öğretmenleri ile ilgili iki husus dikkat çekmektedir. Onlardan bir tanesinin bayan Kuran kursu öğreticisindeki rakamlar, ikincisi de sözleşmeli Kuran kursu öğreticisi sayısındaki orandır. Bunlardan ayrı bir başka husus da geçici öğretici sayısının da kadrolu öğretmenlerden fazla olduğu dikkat çekmektedir.

Kuran Kursu öğreticisinin ilçelere göre dağılımında 45 kadrolu 144 sözleşmeli olmak üzere %46.43’e tekabül eden 189 kişi Melikgazi ilçesinde görev yapmaktadır. 33 Kadrolu 109 sözleşmeli olmak üzere %34.88’lik bir oran teşkil eden 142 kişi Kocasinan müftülüğünde çalışmaktadır. İl genelindeki Kuran kursu öğretmenlerinin %81.32’si Melikgazi ve Kocasinan müftülüklerinde bulunmaktadır. 5 kadrolu 17 sözleşmeli olmak üzere 22 kişi Talas, 2 kadrolu 12 sözleşmeli olmak üzere 14 Yahyalı ilçesinde Kuran kursu öğreticisi görev yapmaktadır.

Kayseri’de Kuran Kursu denildiği zaman akla Taşcıoğlu Kuran Kursu gelmektedir. Kayseri merkezde yer alan Taşcıoğlu Erkek Kuran Kursunda yüzünden okuma bölümü de bulunmakla beraber hafızlık çalışması yapılmaktadır. Taşcıoğlu Kuran Kursu yörede hafız okulu olarak bilinmektedir. Nihat Taşcıoğlu’nun 1948 yılında Müftülüğe bağışladığı tarihi ev Kuran kursu olarak açılmış, bu kursun adına da Taşcıoğlu Kuran Kursu denilmiştir. 60 yılı aşkın bir süredir faaliyetlerine devam eden Taşcıoğlu Kuran Kursu geçmişten günümüze çok sayıda hafız yetiştirmiş, çok önemli işlevler görmüş ve halen aynı durum devam etmektedir.

Başbakan Turgut Özal döneminde ülke genelinde muhtelif yerlere yapılan Bölge Yatılı Kuran Kurslarından⁴ bir tanesi de Kayseri’de yapılmıştır. Kayseri Bölge Yatılı Kuran Kursu da yapıldığı dönemden itibaren önemli bir boşluğu doldurmuştur. Yıllarca hem Taşcıoğlu hem de Bölge Yatılı Kuran Kursu erkek Kuran kursları olarak hizmet vermişlerdir. Görülen lüzum üzerine ve müftülük kararıyla 2009-2010 eğitim öğretim döneminde Bölge Yatılı Kuran Kursu öğrencileri Hisarcık Yatılı Kız Kuran Kursu binasına, Hisarcık Yatılı Kız Kuran Kursundaki öğrenciler de Ambar Özkoyuncu Yatılı Kız Kuran Kursuna taşınmıştır. Böylece Bölge Yatılı Kuran Kursunun eski özelliği ve fonksiyonu sona ermiştir. Bina ise uzun süreden beri olduğu gibi günümüzde de Eğitim Merkezi Müdürlüğü olarak kullanılmaktadır.

Yatılı kız kuran kursları arasında Ambar Özkoyuncu Yatılı Kız Kuran Kursu, Zeynel Abidin Yatılı Kız Kuran Kursu, Umut Yatılı Kız Kuran Kursu yer almaktadır. Yukarıda belirtildiği üzere Hisarcık Yatılı Kız Kuran Kursu günümüzde erkek yatılı Kuran kursuna dönüştürülmüştür. Kayseri merkezde bulunan yatılı kız ve erkek Kuran kurslarının tamamı Melikgazi ilçesinde ve Melikgazi müftülüğü bünyesinde yer almaktadır.

Taşradaki ilçelerden Develi’de Güney Aşağı Yatılı Kız Kuran Kursu, Yahyalı’da Hasan Hüseyin Gül Yatılı Kız Kuran Kursu yer almaktadır. Yatılı erkek Kuran kursları olarak Develi ilçesinde Merkez Yatılı Erkek Kuran Kursu, Yahyalı’da 100. yıl Yatılı Erkek Kuran kursu olmak üzere iki yatılı erkek Kuran kursu daha bulunmaktadır.

Yatılı Kuran kurslarında 462 hafızlığa çalışan 587 yüzünden okuyan olmak üzere 2009-2010 eğitim öğretim yılında 1045 öğrenci devam etmiştir. 115 hafız 204 gündüzlü bölümünde olmak üzere 319 öğrenci ile Ambar Özkoyuncu Kuran Kursu en fazla öğrencisi olan kurs olarak dikkat çekmektedir. Bunu 94 hafız, 109 yüzünden olmak üzere toplam 203 öğrenci ile Zeynel Abidin Yatılı Kız Kuran Kursu izlemektedir.

2010-2011 eğitim öğretim döneminde hafızlığa çalışan öğrenci sayısı 429 olmuş, genel toplamda 310 kişi ile hafızlığa en fazla çalışan öğrenci Melikgazi ilçesindeki yatılı kurslarda olduğu görülmektedir. Bunu 64 öğrenci ile Develi, 55 öğrenci ile Yahyalı takip etmektedir. Diğer ilçelerde yatılı Kuran kursu olmadığı gibi hafızlık çalışmaları da bulunmamaktadır.

Yatılı Kuran kurslarının dışında kalan kurslar gündüzlü kurslardır. İl merkezi, ilçe, belde ve köylerde çok yerde yer alan bu kurslarda yüzünden Kuran-ı Kerim okuması öğretilmekte, dini bilgiler dersi verilmektedir. 2010-2011 eğitim öğretim yılında Kayseri’deki yatılı ve gündüzlü Kuran Kurslarında yüzünden Kuran-ı Kerim okuyan öğrenci sayısı 120 erkek, 11.320 bayan olmak üzere 11.588’e ulaşmıştır.

Kuran kurslarındaki bu eğitim faaliyetinden ayrı olarak camilerde de Kuran eğitimi verilmektedir. Bu haliyle camilerin ibadet mekânından ayrı olarak bir diğer özelliği de dini eğitim verilen önemli mekânlar olmasıdır. Yaz aylarında öğrencilere, onun dışında da isteyen vatandaşlara camilerde de Kuran-ı Kerim öğretmekte, dini bilgiler dersi verilmektedir. Bu vesile ile önemli bir boşluk doldurulmakta, yetişkin kişiler başta olmak

üzere okul çağındaki çocuklara dini konularda bilgiler verilmekte ve Kuran-ı Kerim okuması öğretilmektedir.

Kayseri’de Kuran Kurslarından ayrı olarak dini eğitimin verildiği mekânlardan bir tanesi de Diyanet Eğitim Merkezidir. 2002 yılında açılan bu eğitim merkezinde ilahiyat fakültesi mezunu olan müftü ve vaiz adayları yetiştirilmektedir. 30 ay süreli bir eğitime tabi tutulan bu adaylardan ayrı olarak fiilen görevde olan cami görevlilerinin hizmet içi kursları da burada yapılmaktadır. Yeni atanan cami görevlileri de göreve başlamadan önce burada oryantasyon eğitimine tabi tutulmakta, gerekli eğitimi aldıktan sonra görev yerine gönderilmektedir.

3.5. Hac-Umre: Diyanet İşleri Başkanlığının olduğu gibi il ve ilçe müftülüklerinin yerine getirmiş olduğu önemli işlevlerden bir tanesi de hac ve umre organizasyonlarıdır. Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı olarak gerçekleştirilen bu etkinlikler ülke genelinde olduğu gibi Kayseri’de de büyük bir ilgi görmektedir.

Ülke genelinde olduğu gibi Kayseri’de de Hac ve umreye gitme konusundaki talepler her geçen gün artmaktadır. 70.000 kontenjanın olduğu Türkiye’de 750.000 kişi ön kayıt yaptırmaktadır. Kayseri’nin 2000 civarında bir kontenjanı olmasına rağmen 20.000’e yakın bir müracaat olmaktadır. 2010 yılında 13.556 kayıt yenileme, 5754 yeni kayıt olmak üzere 19.310 kişi hacca gitmek için ön kayıt yaptırmıştır.

Çekilen kura sonunda 2010 yılında Kayseri’den 1237 kişi müftülük ve 847 şirket olmak üzere toplam 2084 kişi hacca gitmiştir. 2010 yılında Diyanet kanalı ile umreye gidenlerin sayısı 2950 olarak tespit edilmiştir. Farklı şirketler umreci götürdüğü için şirketler ile umreye gidenlerin kesin sayısı belirlenememiştir.

Hac ve umre ile ilgili olarak vatandaş ilk etapta kendisine en yakın olan ve en kolay ulaşabildiği cami ve Kuran kursu görevlilerinden bilgi almakta, hac ve umre yolculuğunda da yine din görevlileri rehberlik yapmaktadır. Kayıt işlemlerinden başlamak üzere hac ve umre programlarının sonlanmasına kadar bütün işler müftülük tarafından gerçekleştirilmektedir.

Hac kayıtları cami kürsüleri ve televizyon kanallarından vatandaşa duyurulmaktadır. Ülke genelinde olduğu gibi Kayseri’de de hacıların %60’ını Diyanet, %40’ını A Grubu seyahat acenteleri götürmektedir. İlk kayıtlar müftülükte yapılmakta, kurada çıkan hacı adayları kendi istek ve iradeleri doğrultusunda Diyanet veya şirketleri tercih edebilmektedir. Kura ve kayıt işlemlerinden sonra hacı adaylarına seminerler verilmektedir. İl Sağlık Müdürlüğü ile işbirliği yapılarak hacı adaylarının menenjit aşısı olmaları sağlanmaktadır. Program dâhilinde hacıların uğurlanmaları ve karşılanmaları dâhil pek çok konuda hacı adayları ve yakınlarına yardımcı olunmaktadır. Müftülüğün bu hizmeti takdir ile karşılanmaktadır.

3.6. İhtida: Dünyanın pek çok yerinde İslam dinini seçerek Müslüman olan kişiler olmaktadır. Türk makamlarına başvurulduğu takdirde yurtdışında Din Hizmetleri Müşavirlik ve ataşelikleri, yurtiçinde de il ve ilçe müftülükleri bu talep sahiplerine yardımcı olmaktadır.

Kayseri bulunduğu coğrafi konuma bağlı olarak tarihi ve kültürel zenginlikleri olan bir ilimizdir. Kayseri, pek çok medeniyete ev sahipliği yapmış, tarihi, kültürel ve doğal güzellikleri ile bilinen Kapadokya bölgesinde yer almaktadır. Bu nedenle Kapadokya’ya gelen ziyaretçilerden önemli bir kısmı Kayseri’yi de ziyaret etmektedir.

Kayseri’yi ziyaret eden bu yabancılardan İslam dinine girmek isteyenler il ve ilçe müftülüklerine müracaat etmektedir. İl ve ilçe müftülüklerince kendilerine yardımcı

olunmakta, kelimeyi şahadet getirerek Müslüman olmaları sağlanmaktadır. Bu vesile ile ihtida merasimleri düzenlenmekte ve Müslüman olanlara ihtida belgeleri verilmektedir.

İhtida ederek İslam dinini seçmek ve Müslüman olmak isteyen kişilerden önemli bir kısmı ilk önce din görevlileri ile muhatap olmaktadır. Daha sonraki süreçte buldukları yere göre din görevlileri tarafından ilçe ve il müftülüklerine yönlendirilmektedir. Din görevlileri konumu gereği buldukları yerde adeta bir sosyal danışman ve psikolojik rehber gibi önemli hizmetler ifa etmektedir.

Kayseri il müftülüğü ihtida defteri üzerinde yaptığım çalışmada cinsiyeti, yaşı, medeni durumu, ülkesi ve daha önce mensup olduğu dini farklı olan kişilerin ihtida ederek Müslüman olduğu bilgilerine tanık oldum. İhtida sebepleri farklı olan bu kişilerin tamamının hiçbir zorlama olmadan kendi isteği ile Müslüman oldukları beyanını gördüm. İhtida defterindeki verilere göre 2000 yılından 2011 Ocak ayına kadar 35'i bayan 16'sı erkek olmak üzere 51 kişi Kayseri Müftülüğünde kelimeyi şahadet getirerek Müslüman olmuştur.

4. Diğer Din Hizmetleri

4.1. Cenaze: Cenaze durumlarında cenazenin yıkanması, kefenlenmesi, cenaze namazının kılınması ve defnedilmesi cami görevlilerinin yerine getirmiş oldukları çok önemli hizmetlerdir. Cenazeler cami görevlilerinin önderliğinde kaldırılmakta, cenaze namazları camilerde kılınmaktadır. Cenazenin defnedilmesinden sonra cenaze yakınlarının konuyla ilgili soruları da müftülük yetkilileri ve din görevlilerince cevaplandırılmaktadır. Cenaze sahipleri ve yakınlarının dini konulardaki diğer istekleri de yine din görevlileri tarafından yerine getirilmektedir. Yörede pek çok kişi cenazeleri için Kuran okutmak, hatim yaptırmak, dua ettirmek gibi tercihlerde bulunmaktadır. Tüm bu işlemlerde din görevlileri cenaze sahiplerine yardımcı olmaktadır. İl ve ilçe müftülükleri cenaze konusunun her aşamasında cenaze yakınlarına yardımcı olmakta, sorularını cevaplandırmaktadır. (Cenaze Hizmetleri Rehberi 2008)

4.2. Nikah: Din görevlilerinin ifa etmiş olduğu görevlerden bir tanesi de evlenen çiftlere nikah kıyılmasıdır. Yörede evlilik durumlarında resmi nikahlar kıyıldıktan sonra geleneksel bir uygulama olarak pek çok vatandaş dini/imam nikahının da kıyılmasını istemektedir. Genel bir uygulama olarak ya çiftlerin anne ve babaları ya da kendileri resmi nikâh işleminden sonra dini nikâh-imam nikâhı konusunda hassas davranmaktadır. Pek çok kişi tarafından dini nikah-imam nikahı evliliğin olmazsa olmazı gibi görülmektedir. Böyle bir durumda din görevlileri vatandaşa yardımcı olmakta, vatandaş psikolojik olarak rahatlatacak önemli bir işlevi yerine getirmektedir.

4.3. İsim Koyma: Yine geleneksel bir uygulama olarak yörede bazı aileler doğum halinde çocuklarının isimlerini ezan ve dua ile koymak istemektedirler. Dini bir gelenek olarak uygulana gelen bu işlemde din görevlilerinden yardım istenmektedir. Din görevlileri çocukların sağ kulağına ezan, sol kulağına kamet okuyarak dua ile çocukların isimlerini koymakta, hayırlı bir kişi olması için de dua etmektedir. Bu durum anne babalar başta olmak üzere yakınları memnun etmektedir.

4.4. Asker ve Hacı uğurlama: Başta kırsal kesimler olmak üzere Kayseri genelinde pek çok yerde asker ve hacı uğurlamalarında toplu dualar yapılmaktadır. Özellikle hacca gidecek veya hac'dan gelen kişiler ve yakınları yemekli ziyafetler vermektedir. Böyle bir durumda din görevlisinden program'da vaaz-nasihahat yapması, Kur'anı Kerim okunarak dua etmesi istenmektedir.

Askere ve hacca gidenler eş-dost ve yakınları ile helalleşerek dua ile uğurlanmaktadır. Çok yerde aynı durum asker ve hacı karşılamada da gerçekleşmektedir. Bu durumlarda da

din görevlileri vatandaşa yardımcı olmakta, yapmış olduğu dualar ile sosyal ve psikolojik önemli bir iş gerçekleştirmektedir.

Her dört durumda da en acılı ve en mutlu gününde din görevlisi, vatandaş ile beraber olmaktadır. Dini olduğu kadar sosyal ve psikolojik açıdan da onu rahatlatacak önemli bir işlev yerine getirmektedir. Böylece din görevlileri en acılı ve en mutlu günlerinde vatandaşın yanında yer alarak önemli bir boşluğu doldurmakta ve psikolojik destek sağlamaktadır.

5. Kadınlara Götürülen Hizmet-Aile Büroları

Diyanet İşleri Başkanlığının yapılanmasından kaynaklanan çeşitli sebeplerden ötürü ülkemizde yıllardan beri kadınlar yeterli din hizmeti alamamışlardır. Diyanet İşleri Başkanı, müftüler, imam ve müezzinler erkek olduğu gibi, camilere devam eden kişiler de genelde hep erkekler olmuştur.

Ailede yeterli din eğitimi ve dini bilgi alamayan, okulda ve toplumun diğer katmanlarında bu açığı telafi edemeyen bayanlar ileri yaşlarında bunun hep sıkıntısını çekmişlerdir. “Bir erkeği eğitirsen bir kişiyi eğitirsin, bir bayanı eğitirsen toplumu eğitirsin” şeklindeki atasözleri her vesile ile söylenmesine rağmen ne dini ve milli konularda ne de sosyal ve güncel konularda bayanları eğitmek için yeterli tedbirler alınmıştır.

Yaşanan geçimsizlikler, aile içi şiddet, artan boşanmalar ve töre cinayetleri ülke genelinde kadının durumunu yeniden gözden geçirmeyi zorunlu kılmıştır. Gelinen noktada Diyanet İşleri Başkanlığı da harekete geçerek müftülükler bünyesinde “Aile Büroları” kurarak konuya el atmıştır. Aile bürolarında bayan vaizeler, bayan din hizmetleri uzmanları ve vaizler görevlendirilerek genelde bayanlar olmak üzere her yaş ve cinsten insanların ailevi, sosyal ve kültürel sorunlarına yardımcı olunmaya çalışılmıştır. Verilen bu hizmet takdir ile karşılanmış yaşları ve eğitim durumları farklı pek çok bayan bu bürolara başvurarak sorunlarına çözüm ve psikolojik destek aramışlardır.

Bayanlara yönelik bir diğer gelişme de camiler ve cami hizmetlerinden yararlanma ile ilgili olmuştur. Yaşanan gelişmelere paralel olarak son zamanlarda yurt genelinde kadın dindarlığı öne çıkmış, dini konularda kadınların büyük bir ilgi ve talepleri dikkat çekmiştir. Ülke genelinde olduğu gibi Kayseri’de de bayanların cami hizmetlerinden yararlanma konusunda önemli talepleri dikkat çekmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı da toplumun yarısını teşkil eden bayanlara daha fazla hizmet götürülmesi konusunda tedbir alınması için her vesile ile il müftülüklerini teşvik etmektedir.

Son yıllarda Diyanet İşleri Başkanlığının talimatıyla yurt içi ve yurt dışındaki tüm camilerde bayanların camilere devam edebilmesi, rahat ve huzurlu bir ortamda namazlarını kılabilmeleri için önemli tedbirler alınmıştır. Bu bağlamda bayan vaizeler, din hizmetleri uzmanları ve gerektiğinde yetkin Kuran kursu öğreticileri tarafından camilerde bayanlara yönelik programlar yapılmaya başlanmıştır. Bu vesile ile bayanların camilerden ve cami hizmetlerinden daha fazla yararlanmaları amaçlanmıştır. Gelinen noktada bazı yerlerde vakit namazlarına da devam etmeler başlamış ve çok yerde uygulamaya geçmiş bulunmaktadır. Kayseri’de de merkez Melikgazi ilçesinde yer alan Alpaslan mahallesindeki Safa camisine beş vakit namazda bayanların da devam ettiği bilinmektedir. Günümüzde Kayseri’de Safa camisinde olduğu gibi ülke genelinde değişik yerlerde de benzer uygulamaları görmek mümkün hale gelmiştir. Cuma ve bayram namazlarını kılabilmeleri için ise ülke genelinde olduğu gibi il genelinde de pek çok camide bayanlara imkân hazırlanmıştır.⁵

Ülkemizde bayanların beş vakit namazda camiye gitme durumları yaygın olmamakla beraber, özellikle merkezi yerlerde ve çarşı camilerinde bayanlar da camilere giderek

ibadetlerini oralarda yapmaktadırlar. Başta İstanbul'da Eyüp Sultan ve diğer camiler olmak üzere Ankara'da Hacı Bayram, Konya'da Mevlana gibi aynı zamanda ziyaret özelliği olan yerlerde bayanlar hem ziyaretlerini yapmakta, hem de namazlarını ifa etmektedirler.

Bayanlara yönelik önemli hizmetlerden bir tanesi de Kuran kursu hizmetlerdir. Daha önce de belirtildiği gibi Kuran kurslarında yaş sınırlaması olmadığından bu kurslara devam edenler arasında yaşları birbirinden oldukça farklı bayanlar yer almıştır. Yaş, eğitim, kültür ve iş durumları farklı olan bu bayanlar müftülük hizmetlerinden yararlanma yoluna gitmişlerdir. Bu hizmetten istifade eden bayan sayısının her geçen gün arttığı dikkat çekmektedir.

6. Sosyal ve Kültürel Hizmetler

Müftülük hizmetlerinin çok önemli bir kısmı cami ve Kuran kurslarında icra edilmektedir. Bu hizmetlerden ayrı olarak cami dışında da etkinlikler olmaktadır. Müftülük tarafından çeşitli vesileler ile televizyon programları, radyo konuşmaları, konferans, panel ve sempozyumlar düzenlenmektedir. Müftüler ve müftülük yetkililerince Kayseri'deki yerel TV kanalları ve radyolarda dini programlar yapılmaktadır. Özellikle perşembe akşamları tüm kanallarda canlı programlar gerçekleştirilmektedir. İlahiyat fakültesi hocaları ile emekli din görevlilerinin yapmış olduğu dini programları da dahil ettiğimizde özel TV ve radyolar yoluyla din hizmetleri yapılmaya çalışılmaktadır. Farklı haftalarda ve farklı TV'lerde ele alınan değişik konular ile camiye gelmeyen veya gelemeyen insanlar ile de iletişim kurulmaya çalışılmaktadır. Radyolarda yapılan programlar ile de yine farklı kitleye ulaşmanın yolları aranmaktadır.

Belirli rutin programlardan ayrı olarak ramazan ayı, bayram, kandil ve diğer özel günler dolayısıyla da televizyonlarda dini programlar yapılmaktadır. Bayram ve kandillerde camilerden canlı yayın yapılmaktadır. Cuma günleri yapılan vaazların canlı olarak aktarıldığı dönemler de olmaktadır.

Televizyon programlarından ayrı olarak konferans, panel, sempozyum ve seminerler ile de dini ve millî konularda vatandaş aydınlatılmaktadır. Özellikle Camiler ve Din Görevlileri Haftası ile Kutlu Doğum Haftası bu tür etkinliklerin en yoğun olarak gerçekleştiği dönem olarak dikkat çekmektedir. Camiler ve Din Görevlileri haftası dolayısıyla halka açık ezan ve Kuran okuma yarışmaları, bilgi ve hafızlık yarışmaları, hutbe ve şiir yarışmaları başta olmak üzere bir dizi etkinlik yapılmaktadır.

Kutlu Doğum Haftalarında Kayseri il Müftülüğünün ev sahipliğinde Nevşehir, Kırşehir, Niğde, Aksaray gibi iller ve Kayseri İlahiyat Fakültesi işbirliği ile bir dizi konferans, sempozyum, panel ve televizyon programları tertip edilmektedir. Halka açık ve geniş katılımlı bu etkinlikler sayesinde hizmet cami dışına da çıkarılmakta, camiye gelmeyen veya gelemeyen kişilere de hizmet götürülmeye çalışılmaktadır. İl merkezleri, tüm ilçeler ve uygun görülen belde ve diğer yerleşim yerlerinde de programlar yapılarak kırsal kesimde yaşayan vatandaşların da bu imkânlardan yararlanmaları yoluna gidilmektedir. Bu etkinlikler düzenlenirken valilik, kaymakamlık, belediyeler, diğer resmi kurum ve kuruluşlar başta olmak üzere sivil toplum örgütleri ile işbirliği içerisinde hareket edilmektedir. Bu işbirliğinde bir taraftan onların imkânlarından yararlanma yoluna gidilirken diğer taraftan çok daha kapsamlı programlar olması hedeflenmektedir.

7. Genel Değerlendirme

Kayseri'de pek çok kişinin yeterli dini bilgidan mahrum olduğu, Kuran okumasını bilmeyen, okuduğu Kur'anı anlamayan binlerce kişi olduğu şüphe götürmez bir gerçektir. İslam dininin emirlerini yerine getirmeyen, yasaklarından vaz geçmeyen kişilerin sayıları ile ilgili bir rakam verme imkânı bulunmamaktadır. Kötü yollara düşmüş, içki, kumar ve

uyuşturucu bataklığına saplanmış kişilerin her geçen gün arttığı bir ülkede ve ilde her kademedeki din adamlarının kendilerini sorgulaması gerektiği gerçeği ortada durmaktadır. Haksızlık, hırsızlık, adaletsizlik, rüşvet, iltimas gibi yanlışlar yapılmaya devam edilen bir yerde her şey mükemmel deme imkânı bulunmamaktadır. Batıl inançların gün geçtikçe yayıldığı, içki ve uyuşturucu kullanma yaşının her geçen gün daha da düştüğü bir ülkede/ilde verilen din hizmetinin yeterli olduğunu söylemek gerçeklerle bağdaşmamaktadır.

Bununla beraber Kayseri’de iyi işler de olmakta, Kayseri’nin ve Kayserilinin adı güzel şeylerle anılmaktadır. Örnekler ile açıklamak gerekirse, Kayseri son zamanlarda sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda elde ettiği başarılar ile dikkat çekmektedir. Siyaset, spor ve yerel yönetimlerdeki başarısı ile ülke gündeminde yer alabilmektedir. Eğitim, din ve sağlık gibi hayati önem arz eden kurumlar başta olmak üzere diğer alanlarda yaptığı hayır ve verdiği destek ile öne çıkmaktadır. Şehir içi, ülke geneli ve gerektiğinde yurt dışına yaptığı yardımlar ile öne çıkan hayırsever bir şehir olarak değerlendirilmektedir.

Kayseri dindar bir şehir olarak bilinmektedir. Kayserili’de müteşebbis ruhu ile tanınmaktadır. Kayseri huzur, barış ve kardeşlik duyguları içerisinde yaşanan bir kent görünümü arz etmektedir. Yardımlaşma, dayanışma ve kaynaşmanın güzel örnekleri yaşanmaktadır.

Hiç şüphesiz ki bu özelliklerin kazanılmasında çok değişik faktörler yer almaktadır. Bununla beraber Kayseri’de verilen din hizmetlerinin de önemli bir rolü bulunmaktadır. Daha önceden bahsettiğimiz kişiler ile yapılan görüşmelerde Kayseri genelinde mevcut olan bu pozitif gelişmelerde din adamları ve gerçekleştirilen din hizmetlerinin önemli bir katkısı olduğuna inanılmaktadır.

Kayseri müftülüğü de çalışmalarında başarılı ve etkin olmak, hizmetlerini de daha geniş kesimlere ulaştırmak için bir dizi tedbirler almıştır. Onlardan bazılarını şu şekilde sıralamak mümkündür.

Kayseri il müftülüğü resmi kurum ve kuruluşlar başta olmak üzere sivil toplum örgütleriyle iş birliği içerisinde hizmetlerini devam ettirmektedir. Günümüzün en etkin iletişim araçlarından olan televizyon ve radyolarda düzenlenen programlar ile daha geniş kitlelere ulaşmanın yolları aranmaktadır.

Camilere konulan merkezi sistem ile hem ezan ve salalar daha düzgün okunmakta, hem de bu konuda yaşanan kargaşalara son verilmektedir. Merkezi vaaz sistemi ile mesajlar çok daha geniş alanlara ulaştırılmaktadır.

Merkezi sistem vaazları ile personel yetersizliğinden kaynaklanan sebeplerden dolayı vaaz-irşat hizmetinden mahrum kalan kişilere ulaşılmakta ve ehliyetsiz kişiler tarafından icra edilecek programlar önlenmektedir.

İl merkezi ve ilçelerde vaizler ile vaaz irşat faaliyetleri yerine getirilmektedir. Düzenlenen 3 aylık, 6 aylık ve ramazan özel programları ile hizmetin daha geniş alanlara ve her kesime ulaştırılmasına çalışılmaktadır. Cezaevi vaizleri ile ceza evindeki tutuklu ve mahkûmlara din hizmeti götürülmektedir.

Ramazan ayında mahkûmlardan ve cezaevi yönetiminden gelen talep doğrultusunda cezaevinde teravih namazı kılınması için gerekli tedbirler alınmaktadır. Böylece cezaevlerindeki tutuklu ve mahkûmlara da din hizmeti götürülmenin yolları aranmaktadır.

Toplumun yarısını teşkil eden ve yıllarca din hizmetleri konusunda ihmal edilen bayanlara din hizmeti götürülerek önemli bir görev icra edilmektedir. Bayan din hizmetleri uzmanları ve vaizeler ile hem müftülükte, hem de camilerde bayanlara hizmet

götürülmektedir. Kuran kurslarında bayanlara yönelik eğitim öğretim ve diğer sosyal etkinlikler ile de önemli bir boşluk doldurulmaya çalışılmaktadır.

Hac ve umre konusu Kayseri il müftülüğünün başarı ile yerine getirdiği bir başka hizmet sektörü olarak dikkat çekmektedir. Yıllardan beri elde edilen tecrübe ve kazanımlar hizmete kanalize edilerek çalışılmaktadır.

Fetva konusu başlı başına bir hizmet alanıdır. Vatandaşın yazılı ve sözlü soruları ile her türlü sosyal, kültürel ve psikolojik sorunlarına yardımcı olunmaktadır.

Cenazeler ve cenaze ile ilgili diğer işlemler müftülüğün icra ettiği bir başka hizmet alanı olarak dikkat çekmektedir.

Cami dışındaki sosyal ve kültürel etkinlikler ile hizmet cami dışına da çıkarılmaya, camiye gelmeyen veya gelemeyenlere de ulaşılmaya çalışılmaktadır.

8. SONUÇ

Kayseri’de il ve ilçe müftülükleri ve bağlı personel ile büyük bir gayret ve özveri içerisinde hizmet yapılmaya çalışılmaktadır. Bu konuda önemli gelişmeler de kaydedilmiştir. Bununla birlikte, Kayseri Müftülüğünün yapmış olduğu hizmetleri yeterli görme durumu söz konusu değildir. Müftülük gelişen ve değişen şartlara göre yeni hizmet politikaları belirlemeli ve gecikmeden uygulamaya koymalıdır.

Hizmetin halka ulaşmasında günümüzün en etkin kitle iletişim aracı olan televizyon başta olmak üzere teknolojiden daha fazla yararlanma yoluna gitmelidir. Merkezi sistem ile daha geniş alanlara ulaştırılmaya çalışılan ezan ve vaaz konusunda sadece bir cami değil, farklı camilerden de ezan ve vaaz imkânı sağlanmalıdır. Vaaz ve hutbelerde ele alınan konuların seçiminde günün şartları ve ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır. Ele alınan konuların sunumunda muhatapları olan cemaatin eğitim durumunda yaşanan gelişmeler dikkate alınmalıdır. Gençler, çocuklar, kadınlar ve özürülere götürülecek hizmetlerde onların içinde buldukları sosyal, kültürel ve psikolojik ortam göz ardı edilmemelidir.

Personelin eğitimi, kendilerini yenilemeleri, gelişme ve değişmelere uyumuna önem verilmelidir. Çağın gerisinde değil önünde yer alan, icraatları ile herkese örnek olan din görevlileri olmaları sağlanmalıdır. İşini seven ve işine daha fazla sahip çıkan personel olmaları konusunda teşvik edici programlar geliştirmelidir.

Cami görevlileri başta olmak üzere vaiz-vaize, din hizmetleri uzmanları ve her kademedeki personelin daha etkin hizmet yapabilmesinin yolları aranmalıdır.

Görülen çeşitli eksikliklere rağmen müftülük önemli işler de yapmaktadır. Kayseri’nin dindar bir şehir olmasında müftülük hizmetlerinin önemli katkısı bulunmaktadır. Huzur kenti olmasında, can, mal ve namus güvenliği içerisinde yaşanılmasında yapılan vaaz ve irşat görevlerinin önemli etkisi olduğu görülmektedir. Birlik ve beraberlik içerisinde yardımlaşma, dayanışma ve kaynaşmanın örneklerinin sergilenmesinde manevi değerlerin önemli rolü olduğu, bunun da din adamları tarafından verildiği düşünülmektedir.

Kayseri’nin yıllardan beri devam ederek getirdiği sanayi ve ticaretteki başarısı ile çalışma ve üretim alanında geldiği noktada İslam dinindeki çalışma, kazanma ve başkalarına faydalı olma konusundaki mesajların iyi algılandığı varsayılmaktadır.

Kayseri yapmış olduğu hayır işleri ile öne çıkmış, hayırseverliği ile nam salmış bir şehirdir. Kayseri’nin hayırsever ruhunun gelişmesinde, yardımlaşma ve dayanışma duygularının gelişmesinde din hizmetleri ile vaaz ve nasihatlerin önemli rolü olduğu toplum tarafından da genel kabul görmektedir.

NOTLAR

¹ Yapılan bu çalışmalar ve ortaya konulan eserlerde ele aldıkları konular Kayseri ile ilgili olmakla beraber bizim çalışmamızdan tamamen farklıdır. Hiç biri Kayseri'deki din hizmetlerinin sosyal hayata etkisini ele almamış ve konuya sosyolojik olarak yaklaşmamıştır. Kayseri'nin tarihi, sosyal, kültürel ve ekonomik durumları ile ilgili yapılan çalışmalardan bazıları şunlardır. Kemal Göde; **Kayseri Şehri**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1982 Ankara; Mehmet İnbaşı; **16.yy Başlarında Kayseri**, Kayseri Kültür Müdürlüğü Yayınları, Kayseri; Muhsin İlyas Subaşı; **Dünden Bugüne Kayseri**; SE-DA Yayın Dağıtım, 1998 Kayseri; Yıldırım Özbek-Celil Arslan; **Kayseri Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri**, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, c.1-3, 2008 Kayseri, Vacit İmamoğlu; **Geleneksel Kayseri Evleri**, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2006 Kayseri, Kazım Özdoğan; **Kayseri Tarihi-Kültür ve Sanat Eserleri**; Erciyes matbaası, 1948 Kayseri, Asım Yahyabeyoğlu; **Kayseri Kültür Tarihinden**, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 2007, Necmettin Çalışkan; **Kuruluşundan Günümüze Kayseri Belediyesi**, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 1995 Kayseri, Halit Erkiletlioğlu; **Osmanlı Zamanında Kayseri**, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 1996 Kayseri, Mustafa Özdemir, **Kayseri'de Pastırmacılık**, Kayseri Ticaret Odası Yayınları, 1994 Kayseri; Alaüddin; **Kayseri Pastırmalarının Yapım Şekli ve Genel Olarak Pastırma ve Sucukların Muayenesi**, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 1997 Kayseri; **40.Yılına Doğru Kayseri**, Kayseri Sanayi Odası Yayınları, 2005 Kayseri; Ali Baş; **Kayseri Ticaret Yapıları Üzerine Bir Araştırma**, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 1996 Kayseri, Mehmet Palamutoğlu, **Kayseri Tarihi (Mirat-i Kayseriyye)**, Kayseri Özel İdare Müdürlüğü ve Kayseri Belediyesi Birliği Yayınları. İlhan Özkeçeci, **Kayseri'de Kültürel Mirasın Geleceği**, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 1995 Kayseri, Ahmed Nazif; **Kayseri Meşhurları**, Kayseri 1991, Emir Kalkan ve arkadaşları, **Kayseri Meşhurları**, MY Mazaka Yayıncılık, 2006 Kayseri, Eylem Yurdakul; **Kayseri Mihrablari**, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2007 Kayseri, Taştan, Abdulvahap; **Yurda Dönen İşçilerin Uyum Sorunları ve Din**, Laçın Yayınları, Kayseri 2003, İsmail İçer; **Adını Kayseri'den Alanlar**, Zambak Yayınları, Kayseri 2004

² <http://www.kayserimuftulugu.gov.tr/> (15.02.2011)

³ <http://www.diyanetkayseriegitim.gov.tr/index.php> (16.02.2011)

⁴ Kuruluşundan Günümüze Diyanet İşleri Başkanlığı, s.642

⁵ <http://www.diyanet.gov.tr/turkish/dinhizmetleriweb/dinhizmetleri/camiHiz/kadınlarCami.asp> (17.02.2011)

KAYNAKLAR

Alaüddin; **Kayseri Pastırmalarının Yapım Şekli ve Genel Olarak Pastırma ve Sucukların Muayenesi**, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 1997 Kayseri,
BAŞ Ali; **Kayseri Ticaret Yapıları Üzerine Bir Araştırma**, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 1996 Kayseri,
Cenaze Hizmetleri Rehberi; Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara 2008
ÇALIŞKAN Necmettin; **Kuruluşundan Günümüze Kayseri Belediyesi**, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 1995 Kayseri,
ERKİLETLİOĞLU Halit; **Osmanlı Zamanında Kayseri**, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 1996 Kayseri,
GÖDE Kemal; **Kayseri Şehri**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1982 Ankara,
İÇER İsmail; **Adını Kayseri'den Alanlar**, Zambak Yayınları, Kayseri 2004
İMAMOĞLU Vacit; **Geleneksel Kayseri Evleri**, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2006 Kayseri,
İNBAŞI Mehmet; **16.YY Başlarında Kayseri**, Kayseri Kültür Müdürlüğü Yayınları, Kayseri;
KALKAN Emir ve arkadaşları, **Kayseri Meşhurları**, MY Mazaka Yayıncılık, 2006 Kayseri,

KARAN Cuma; NLP Tekniği İle Vaiz ve İmamlar İçin Cemaat İle Etkili İletişim, Gndönümü Yayınları, İstanbul 2008

Kuruluşundan Günümüze Diyanet İşleri Başkanlığı: Tarihçe-Teşkilat-Hizmet ve Faaliyetler (1924-1997), Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara 1999

NAZİF Ahmed; **Kayseri Meşhurları**, Kayseri 1991,

ÖZBEK Yıldırım-ARSLAN Celil; **Kayseri Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri**, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, c.1-3, 2008 Kayseri,

ÖZDEMİR Mustafa; **Kayseri’de Pastırmacılık**, Kayseri Ticaret Odası Yayınları, 1994 Kayseri,

ÖZDOĞAN Kazım; **Kayseri Tarihi-Kültür ve Sanat Eserleri**; Erciyes Matbaası, 1948 Kayseri,

ÖZKEÇECİ İlhan; **Kayseri’de Kültürel Mirasın Geleceği**, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 1995 Kayseri,

PALAMUTOĞLU Mehmet; **Kayseri Tarihi (Mirat-i Kayseriyye)**, Kayseri Özel İdare Müdürlüğü ve Kayseri Belediyesi Birliği Yayınları,

SUBAŞI Muhsin İlyas; **Dünden Bugüne Kayseri**; SE-DA Yayın Dağıtım, 1998 Kayseri;

TAŞTAN, Abdolvahap; **Yurda Dönen İşçilerin Uyum Sorunları ve Din**, Laçın Yayınları, Kayseri 2003,

YAHYABEYOĞLU Asım; **Kayseri Kültür Tarihinden**, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 2007,

YAVUZER Hasan; “Diyanet İşleri Başkanlığının Kurumsal Yapılanması İçinde Cami Hizmetlerine Sosyolojik Bir Bakış”, Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi (SBArD), sayı.12, Diyarbakır Eylül 2008,

YAVUZER Hasan; **Çağdaş Din Hizmetleri ve Diyanet İşleri Başkanlığı**, 2.Baskı, Laçın Yayınları, 2006 Kayseri,

YURDAKUL Eylem; **Kayseri Mihrabları**, Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, 2007 Kayseri,

40.Yılına Doğru Kayseri, Kayseri Sanayi Odası Yayınları, 2005 Kayseri,

Elektronik Kaynaklar

<http://diyanet.gov.tr>

<http://www.kayseri.gov.tr/>

<http://www.kayserimuftulugu.gov.tr/>

<http://www.melikgazimuftulugu.gov.tr/>

<http://www.kocasinanmuftulugu.gov.tr/>

<http://www.sarizmuftulugu.gov.tr/>

<http://www.ozvatanmuftulugu.gov.tr/>

<http://www.bunyanmuftulugu.gov.tr/>

<http://www.yesilhisarmuftulugu.gov.tr/>

<http://sarioglanmuftulugu.gov.tr/>

<http://yahyalimuftulugu.gov.tr/>

<http://www.develimuftulugu.gov.tr/>

<http://www.hacilarmuftulugu.gov.tr/>

<http://www.diyanetkayseriegitim.gov.tr/>

<http://www.diyanet.gov.tr/turkish/dinhizmetleriweb/dinhizmetleri/camiHiz/kadinlarCamimi.asp>